

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

за рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1.70 кор.

За границю:

за рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5½ доларя, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4½ доларя, або 9 рублів.
Поодиноким число по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дни
крім неділь і руских свят
о 5½ год. пополуночі.

Редакція, адміністрація і
експедиція «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диція місцева в Агенції
Соколовського в насажі Гавс-
мана.

Рукописи звертає ся лише
напередні застереження.

Рекламації неопечатані в
вільні від порта. — Оголо-
шення звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надсланим» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні довнесення по 30 сот.
від стрічки.

Цісар в Будапешті.

(X) Цісар виїхав вчора до Будапешту, щоб розпочати переговори з президентами обидвох палат угорського союму і з політичними провідниками угорськими і з їх порадою довести до розвязки міністерського пересилени. Уступило коаліційне міністерство д-ра Векерлього, як небудь ще формально займає ся державними справами аж до покликання нового кабінету, отже тепер насуває ся питання, кому поручити керму правительства в Угорщині.

В сій хвилі ніхто на певно не може сказати, яке сторонництво здобуде собі власть і якого міністра-президента покличуть до утворення нового кабінету. Сторонництво незалежних представляє переважну більшість союмову, однак не має такого провідника, котрий би мав потрібну повагу і власть промовляти до монарха іменем сего сторонництва, а заразом міг прийняти супроти Корони і краю важні зобов'язання. Доси уважано загально таким провідником незалежних Кошута, однак ворохобня в клубі і агітація Юста, Голля і Батянього виявили, що незалежні зовсім не в'яжуть ся поглядами і засадами свого провідника.

Незалежні запевняють вправді, що вони творять більшість в теперішнім союмі, однак мимо того не можна бути певним, чи та більшість дасть ся тривко удержати супроти меншости і супроти невдоволених

у своїм власнім таборі. Сторонництво незалежних не є одноцілим тілом і не представляє ся яко органічний твір з певною виразною і сталою мислю.

Для того при творенні кабінету не можна на певно числити на таке сторонництво, хоч оно обнімає більшу половину союмових нослів. Тут не досить числово докзати свою більшість, але така більшість повинна мати певні вироблені і усталені політичні засади, котрі її відмежують і відрізняють від інших політичних таборів. Тимчасом сторонництво незалежних безнастанно хитає ся і йде раз за Кошутом, другий раз за Юстом, раз хотіло би остати в звязи коаліції, то знов з неї виступити. Задля сеї хиткости, внутрішнього розладу і личної боротьби поміж визначнішими його членами не легко довести до розвязки пересилени на основі числової лише більшости.

Мимо тих недомиг сторонництво незалежних хотіло би взяти у свої руки державну керму і управу Угорщини, бажало би розпоряджати міністерськими портфелями і начальниками комітетів, а передовсім захопити в свої руки переведене виборчої реформи і цілої виборчої машини.

Теперішні союмові мандати мають ще вагу два роки, а колиб до жовтня с. р. не ухвалено виборчої реформи, то бодай на основі постанов начерку гр. Андрашого не малаб она значіння при слідуєчих виборах. Треба також відчислити від того і літні ферії.

Наколиб отже не змінено речиння рип-

нятого в начерку гр. Андрашого, то вже в найблизших трох місяцях повинно би бути ухвалено, чи новий сойм має вийти з загального виборчого права, чи на основі теперішньої ординації. В сих обидвох случаях мали би в тім критичнім часі незалежні управу краю в своїх руках.

Коліб однакж мимо вельми скупо вміреного часу виборча реформа мала бути ухвалена ще протягом сего літа, то незалежні бажать вихіснувати всю техніку законодавства, щоби свому сторонництву забезпечити більшість в новім союмі. Сю ціль зумілиб они тим лекше досягнути на основі теперішньої ординації.

Незалежні бажать отже на всякий случай, чи з виборчою реформою чи без неї запевнити собі з підмогою Корони більшість в новім союмі, котра тепер в вправді що до числа але не що до постійности.

Монарх, розпочинаючи переговори з політичними провідниками угорськими, стоїть перед питанням, чи має своїм впливом допомогти незалежним до того, щоби державну керму взяли у свої руки. Колиж дійсно дійшло би до того, то треба числити ся з тим, що діставши раз керму державну в свої руки, не легко би її випустили. Можливо, що незалежні, щоби добути ся влади, зрekli би ся деяких точок своєї програми і моглоб вийти так, що Корона находилаб ся в повнім порозумінні з більшістю союмовою. Але чи можна мати поруку, що опісля та більшість не висуне знов своїх домагань? Таж перед трема роками уступивше коаліційне міністерство

Сільвіо Пелліко.

Із днів мого тюремного життя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Держирука.

(Дальше).

Присідаю, складаю кусники на Біблії й перечитую. Лишаю їх опісля в тім стані, ходжу трохи, читаю ще раз а при тім гадаю:

— Коли я йому не дам відповіді, то він думати ме, що я зовсім побитий й не поважу ся явитись перед лицем такого Геркуля. Треба дати відповідь, показати, що не страшна для нас оборона наших поглядів. Покажім йому добрим способом, що нема сорому, коли висказуєт ся отверто свої погляди, або коли ходить о якесь рішене, більше небезпечне для других, чим для нас. Нехай він пізнає, що правдива відвага не лежить у висміванні совісті, що правдива гідність не лежить в гордості. Докажім раціональність християнства і нестійність безвіря. А вкінці, як сей Юліян отверто висказав погляди, противні моїм, коли він не жалув мені зділаних насмішок, коли йому так видко мало залежать на тім, щоб мене собі зискати, то чиж се не є доказом, що він не є шпіоном? А може се яка тайна штука, якою хоче він вжалити мою любов власну? Ні, не можу вірити сьому! Я є лихим чоловіком, що чуєт ся ображеним тими малими жартами і через се вмовив я в себе, що автор сих стрічок є найбільшим виродом зпоміж людей. Груба злоба, яку я тисяч разів осуджував у других, є саме в моїм

серцю. Ні, Юліян є тим, чим є, а більше нічим, він є безстыдником а не шпіоном. А чи я маю справді право називати згрідним іменем безстыдності се, що він уважає щиростію? Отсе твоя смирність, ти, гіпокрите! Вистане, щоб хто через ошибку свого ума піддержував хибні погляди й висмівав твою віру, сейчас зачинаєш ним погорджувати.

Бог оден знає, чи ся покірність і зловіща ревність в серцю моїм, як християнина, не є гірша від сеї очайдушної отвертости безбожника! Може йому брак тільки проміння ласки, через що його рішуча любов правди може змінити ся в релігію, постійнішу від моєї. Чиж не булоб краще молити ся за нього, чим попадати в гнів й уважати себе за ліпшого від него? Хто знає, чи тоді, коли я озлоблений подер його лист, він не читав мого з лягідною усмішкою й так довіряв доброті мого серця, що уважав неможливим, щоб я в його словах найшов яке оскорблене для себе? Хтож з двох є підлішим, чи сей, що любить і говорить: „я не є християнином“, — чи сей, що говорить: „я є християнином“, а не любить? Трудно пізнати людину навіть по довголітнім пожитю; а я хочу його осуджувати з одного листу? Чиж між всілякими можливостями не може бути й така, що він, не признаючи ся самому собі, не є так дуже спокійний що до свого безвіря і може тому дає мені товчок, щоби я його поборював, ще й має надію уступити? Ох, колиб так було! О, великай Боже, в котрого руках найпримітивіші річи можуть мати свій вплив, вибери, вибери мене до сего діла! Подай мені такі сильні і святі докази, щоб я зміг переконатися сего безталанного, щоб вони його повели перед Твій престіл й научили його, що поза Тобою нема честоти!

XXXVIII.

Без ніяких докорів і гніву подер я чотири кусники листу, приступив до вікна, виставив руку й задержав ся, щоби подивитись на судьбу поодиноких кусників, киданих вітрови. Одні залетіли на оловяний дах церкви; інші літали у воздуху й попадали на землю. Побачив я, що вони так порозкидані, що нема небезпечности, щоби хтось зібрав їх до купи й дізнав ся про тайну.

Опісля написав я до Юліяна й всіми силами старає ся не бути обуреним і не показати обурення по собі.

Шуткував я над його страхом, що я можу свої докори совісті довести до такої степені, в якій не годять ся вони з філософією і сказав йому, щоби він в сій справі був трохи більше вибачливим.

Я похвалив його вискази про щирість й запевнив його, що в сїм напрямі маю такий самий погляд і добавив, що на доказ сего рішаю ся боронити християнства, „глубоко пересвідчений, — писав я, — що так, як я все буду готовий спокійно вислухати ваших поглядів, так і вислухати мете моїх.“

Сю оборону рішив я вести поступенно; тепер зачав я совісно аналізувати есенцію християнства: культ Бога, опрокинене забобонного вірування, любов близьного, безнастанне змагане до честоти, покору без пониження, гідність без гордості, первообраз Богочоловіка! Щож більше філософічного і крашого?

(Дальше буде).

заклучило було з Коронаю умову і її не додержало.

Тим то розв'язка теперішнього пересилена є велими небезпечна. Колиб независимці станули при державній кермі а відтак скріпили ся в краю і стали одноцілою більшстю соймовою, тоді ніяка умова не дає поруки, що на хвилю відрочені домаганя висунено би на ново, щоби піддержати свою популярність, як се робила також коаліція. Утворенє міністерства з независимців так ослабило би сторонництва, котрі ще стоять за спільністю монархії, що опісля трудно було би їх знов скріпити і оживити, а Корона не мала би вже ніякого опору.

Тимто Корона мусить від нового кабінету вимагати зовсім певних порук що до удержаня дотеперішньої звязи монархії на політичнім, військовім і народогосподарскім полі. Такі поруки не легко найти, але можна їх мати, наколи розв'язка пересилена не буде переведена без порозуміння з Австрією, і коли всі умови в справах спільних будуть мати ціху обовязуючих умов між Австрією і Угорщиною. Се відносить ся також до військових справ. Другим услівем розв'язки було би, щоби Корона мала довіре до нового кабінету і мала певність, що они приняті зобовязаня додержать — отже треба вибрати такі личности, котрі оправдали би таке довіре. Колиб независимці мали обняти керму державну, повинні бути всякі двозначности виключені і дана порука, що они зрікають ся програми независимости.

3 промови д-ра Олесницького

в розправі над наглим внесєнем д-ра Евг. Левичького о знесенє галицького міністерства.

На вступі своєї промови пос. Олесницький зазначив, що він принципіальний противник інституції міністра-земляка. Ся інституція, яка будітмо повинна служити для охорони нації, дає ся звичайно не нації слабшій, яка справді потребувала би охорони, тільки нації сильнійшій, скріплюючи її гнет над слабшою. Колиж обі нації мають своїх міністрів-земляків, то они тільки піддержують національну ворожнечу.

По сїм зазначеню свого становища бесідник перейшов до протирускої діяльности польських міністрів для Галичини, говорячи:

„Мої панове! Вертаю до краю, який заселений двома народами, але має тільки одного міністра-земляка, хоча в кількох словах показати, на скільки і в яким напрямі се міністерство впливало на відносини краю, особливож на уклад національних відносин. Зазначу, що мою задачу значно облекшили виводи високоповажаного пана презеса польського клубу, як також пана президента міністрів.

Міністер-земляк того краю має офіційально бути міністром для Галичини, але в дійсности є він виключно польським міністром, покликаним для охорони й підпирания польської національної більшости, для скріплення її становища в краю. Становище і значінє галицького міністра-земляка, як се признав др. Гломбінський, зовсім відмінне від становища і значіня двох інших міністрів-земляків в Австрії. Коли чеський і німецький міністер-земляк покликані виключно для охорони своїх земляків, то польський міністер-земляк є в першій мірі заступником автономії краю і остає з нею в як найтіснішій звязку. Він виходить — вправді неправно, але фактично — з польської більшости „jedynego polskiego sejmii na ziemiach Rzeczypospolitej“ і остає з нею в як найближших зв'язках. Пос. Пастор не має чого хитати головою, я єму се зараз докажу.

Пан Абрагамович, понавши в неласку парламентарного польського кола, заявив виразно, що він залежний не від него, а від польського кола соймового. (Привзване). Не можете сего заперечувати, бо на се є докази. Ідея інституції міністерства для Галичини опирає ся на правах, які Поляки підносять до цілого краю з тої причини, що він колись належав до польської ричи посполитої. Сю ідею признає більшість галиць-

кого сойму, стараючи ся всіми способами здійснити її. А з тої більшости входить польський міністер-земляк, покликаний до оборони тої ідеї і впливаю на центральне правительство в її дусі, очевидно, в імени і в інтересі польської соймової більшости. Таким чином галицький міністер-земляк є в австрійській міністерській раді заступником і репрезентантом державної ідеї колишньої Польщі, ідеї, яка лежить в основі польських змагань до розширення автономії краю.

Істория повстаня сего міністерства, яку вже порушив внескодавець, особливо істория покликання міністра-земляка Фльоріяна Земляковського служити найліпшим доказом, що се міністерство вже in nascendo стояло в найтіснішій звязку з польськими політичними змаганями і їм завдячує своє ествованє. Іменоване Земляковського наступило в 1873. р. і було відшкодованем для Поляків за несюженні тоді їх домаганя в справі автономії краю. Тих польських домагань не сновнено тоді в двох напрямках. По перше відкинєно ухвалену галицьким соймом в 1868. р. резолюцію, яка мала на цілі дуже значне розширенє компетенції сойму; по друге, не зважаючи на протести і опозицію Поляків, заведено безпосередні вибори до парламенту. За се мали Поляки одержати відшкодованє тай одержали єго в формі міністерства для Галичини. Сям установлено також програму галицького міністра-земляка. Він має робити все, що причиняє ся до підпирания і скріплюваня політичного становища Поляків в державі і краю. А що Русини як принципіальні противники крайової автономії є тут найбільшою перешкодою, то з сего виходить консеквентна друга задача галицького міністра-земляка: всіми шляхами і способами старати ся о упослідженє Русинів. Сям двома задачам галицькі міністри-земляки оставали консеквентно вірні.

В наших руках є материяли, які уможливають нам заглянути в душу галицького міністра-земляка, читати єго думки. Се книжка споминів Фльоріяна Земляковського. Они були, очевидно, не на то писані, щоби їх оголосити друком, бо в них знаходять ся річи, які політики задержують звичайно в тайні. Так само представляють они деяких визначних польських політиків і визначні польські роди в такім світлі, що ті богато тратять з тої своєї авреолі, в якій они звичайно виступають перед світлом. Та власне тому те жерело має для нас тим більшу вартість як доказовий материял, які задачі має сповняти галицький міністер-земляк з уваги на руський варід.

Фльоріян Земляковський на становищі галицького міністра-земляка використовував кожду нагоду, щоби не тільки перед центральним правительством, але навіть перед Коронаю представити Русинів як елемент небезпечний, нецєвний, супроти держави не тільки ворожий, але також зрадливий (Слухайте!) Він збирав докази проти Русинів і шукав нагоди, щоби їх предложити цісареві (Слухайте!). В своїх споминах пише він, що дуже довго носив він вирізку з російського урядового „Варшавського Дневника“, в яких були звістки про ревне навертанє увіятія руськими духовними, які вибрали ся з Галичини до Росії. Ті статі мали цісаря раз на все переконати, що Русини як на політичнім так і на церковнім полі тягнуть до Росії. Земляковський ждав хвилі, коли цісар був у лихім настрою, щоби власне в такій хвилі настроїти єго проти Русинів. (Слухайте!) На таку хвилю прийшло ся не довго ждати. Цісар мав причину до недоволення з руського єпископа Пелеша, який звернув ся до него з далеко йдучою просьбою. „Коли я бачив, — пише Земляковський, — що цісар в лихім настрою, показав я єму ті вирізку і сказав, що се звістки урядової газети і їх правдивість не підлягає ніякому сумнівові“. Далі пише він у своїх споминах, що він усіми способами старав ся наклонити цісаря знести гр.-кат. семінарию в Відні*).

*) В сій справі пос. д-р Теофіль Окуневський сказав в тій самій розправі підчас фактичних спростовань ось що:

„Земляковський був тим, що, як сам признав, знищив руську духовну семінарию Варбареум у Відні, яка мала таке значінє для Русинів греко-католиків. Се значінє стане вам ясним, коли скажу, що се було одинокє місце, де сходили ся разом угорські і галицькі Русини. Постаравши ся

Та сям разом се єму не вдало ся. Одначе він і на далі старав ся при кождій нагоді найвисші круги, особливож Корону настроювати проти Русинів. І він з триумфом констатує свій успіх. „Леди проломано, — пише він виразно, — цісар не вірить уже в лєояльність Русинів і, як я часто переконав ся, має про них таке понятє, на яке вони справді заслугоють“.

Мої панове! Се найщиріші слова галицького міністра-земляка. Се дивне, нечуване явище. Найбільший триумф міністра-земляка полягає в тім, щоби від цілої половини населєня краю відвернути прихильність цісаря, щоби між цісарем і великим народом викопати пропасть. Тут маєте найліпший доказ, на скільки ідея міністра-земляка годить ся з державною ідеєю і на скільки ествованє такого міністерства причинює ся до добра і розцвіту держави.

Іменований міністром-земляком, уважав Земляковський за свій перший обовязок всі урядничі посади в своїм міністерстві обсадити Поляками. Та при тім був такий великодушний, що не забув і про Русинів і призначив для них одну посаду: посаду канцелярийного слуги (Весєлість). З сеї великої концєсії, з сеї великодушности старає ся Земляковський оправдати-ся перед самими собою, пишучи: „Се вправді був Русин, але добрий і певний чоловік“. (Пос. Пастор: Як всюди, так і тут є добрі і недобрі люди!). Певне, чому ні? Земляковський оставав на своїм становищі 15 літ. Можна собі представити, як багато нагод мав він за той час, щоби очорнювати Русинів, відвернути від них прихильність цісаря і оправдувати переслідуванє Русинів крайовим правительством. Отсе була роля міністра-земляка. Сєму завдячуємо в великій мірі наше упослідженє. Тут треба шукати причини, чому наші петиції, меморіяли, просьби не знаходили в Відні послуху, чому наші депутації відправляюванє холодним „Adieu, meine Herren“, чому найвисшій санкції предкладано такі крайові закони для Галичини, які не підлягають компетенції крайового сойму, чому толєровано такі крайові закони, які з уваги на пізнійші основні конституційні закони не повинні оставати в силі, чому вкінці значінє руського народу для держави не було належно оцінюване. І не диво. Бо не може бути инакше, коли в міністерській раді оден з її членів безнастанно тільки там займає ся, щоби при кождій нагоді, як при помочи законодавства, так і адміністрації для одної сторони приносити виключно користь, для другої виключно шкodu, коли все, що діє ся, всі події в краю представляє ся односторонно, щоби витягнути з них користь тільки для одної сторони.

„Тенденції і задачі Земляковського переняли в свадку єго наслідники, стараючи ся вилонювати їх по змозі в тім самім напрямі. Та треба признати, що становище наслідників Земляковського було богато лекше, ніж єго власне. Відносини так змінили ся на користь Поляків, що тепер без труднощи можна досягнути все, що виходить на користь Поляків, а шкodu Русинів. Адже галицький міністер-земляк має тепер усе до своєї розпорядимости: сойм, крайове законодавство, крайове правительство і навіть правительство центральне. З другої сторони попередники теперішнього пана міністра зробили вже все, що тільки можна було зробити злого для Русинів, так що для него тепер уже не богато остає ся робити в сїм напрямі. (Привзваня і оклики).

(Конець буде).

закулісовими дорогами о те, що угорські міністри усунули з Варбареум руську молодіж з Угорщини і відмовили сій інституції державних фондів, Земляковський справив, що 500.000 Русинів на Угорщині майже на вимертю. В тамошних руських священничих родинах говорять тепер уже тільки по мадярски, по мадярски правлять уже богослужєнє. Ось-так угорські Русини вже близькі знидіння і те маємо завдячити польському міністрови. Він зрештою не таїв ся з тим, що він приятель Мадярів, а нас ненавидить з цілої душі, хіба з вїтком тих Русинів, що хоч руського роду, вирекли ся свого народу і признали польську державну ідею в Галичині. Справді цікавий австрійський міністер, що найбільше ненавидів австрійських Русинів!“

